אלא לרבא קשיא אמר לך רבא תריץ ואימא הכי איזהו איסר נדר האמור בתורה האומר הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו כיום שנהרג בו פלוני ואמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום מאי טעמא אמר קרא [1]איש כי ידור נדר לה׳ [א]עד שידור בדבר הנדור כיום שמת בו אביו פשיטא כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם איצטריך ליה סלקא דעתך אמינא כיון דכי לא נדר נמי אסור כי נדר נמי לא הויא עליה איסור והאי לאו מיתפיס בנדר הוא קמ״ל ואף ר׳ יוחנן סבר לה להא דרבא דכי אתא רבין א״ר יוחנן מבטא לא אוכל לך איסר לא אוכל לך שבועה כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן [ב]אוכל ולא אוכל שקר ואזהרתיה מהכא [2]לא תשבעו בשמי לשקר אכלתי ולא אכלתי שוא ואזהרתיה מהכא [3]לא תשא את שם ה׳ אלהיך לשוא [ג]קונמות עובר [ד]בלא יחל דברו מיתיבי שוא ושקר אחד הן מאי לאו מדשוא לשעבר אף שקר נמי לשעבר אלמא [ה]אכלתי ולא אכלתי שקר הוא מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא ומאי דבר אחד הן דבדיבור אחד נאמרו כדתניא (א)* [4]זכור [5]ושמור בדיבור אחד נאמרו מה שאין (א) יכול הפה לדבר ומה שאין האוזן יכול לשמוע בשלמא התם בדיבור אחד נאמרו כדרב אדא בר אהבה [ו]דאמר רב אדא בר אהבה [ה]נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה דאמר קרא [ג]זכור ושמור כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו נמי בזכירה אלא הכא למאי הלכתא מיבעי ליה אלא כשם שלוקה על שוא כך לוקה נמי על שקר כלפי לייא אלא אימא [י]כשם שלוקה על שקר [ז]כך לוקה נמי על שוא פשיטא האי לאו והאי לאו מהו דתימא כדאמר ליה [ד]רב פפא לאביי לא ינקה כלל
קמ״ל

סרין ואימא כו׳. כלומר האי תנא לאו במתפיס בנדר איירי אלא בעיקר נדר איירי ואשמעינן שאינו חייב בנדר אא״כ פירשהו ואח״כ תלאו בדבר הנידר עליו ככר כדיליף לה ואזיל מקרא וה״ק איזהו איסור נדר אבל מיתפיס בנדר לאו נדר הוא וה״ד מיתפיס כגון שלא פירש הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין אלא אמר הרי עלי יום זה כיום שמת בו אביו כיום שרפה את ירושלים נבוכדנצר: **פשיטא.** כיון דטעמא משום דנדור ובא הוא עליו מיתת אביו מה לי כאן וכי משום דמת בו אביו מיגרע גרע איסורי׳ הרי נדור ובא עליו: ה״ג **סד״א דכיון דכי לא נדר אסור כי נדר נמי לא מיתפיס בנדר הוא קמ״ל ואף רבי יוחנן כו׳.** ולא גרסינן כיון דמדרבנן הוא לאסור כי נדר חייל עלי׳ איסו׳ בלא יחל לא גרסינן לה להא דהא א״נ מדאורייתא הוא (ב) אמרינן (לקמן כה.) הנדרים חלים על דבר מצו׳ כדבר הרשות: **ואף ר׳ יוחנן סבר לה להא דרבא.** דאיסור שהוציאו בלשון שבועה שבועה: **אוכל ולא אוכל.** כלומר שבועה להבא קרוי שבועת שקר: **ואזהרתיה מלא תשבעו בשמי לשקר.** וה״ק לא תשבעו בשמי כדי לשקר בשבועתכם לאחר זמן והמתרה בו צריך להתרות בו שהוא עובר באזהרת לא תשבעו בשמי לשקר: **אכלתי ולא אכלתי.** כל שבועה לשעבר שאינה אמת קרויה שבועת שוא דלשון שוא לשון ולא כלום כמו בחבלי השוא (ישעיה ה) לשוא הכיתי את בניכם (ירמיה ב) אף כאן יצאתה מפיו לבטלה ואזהרתיה מלא תשא והמקרא הזה צריך להתרות בו: **קונמות ה״ז בלא יחל.** כלומר לא יחל דמשמע להבא לאו לאזהרת שבועת להבא אתא דשבועת להבא מלא תשבעו בשמי לשקר נפיק וכי אתא לא יחל לאזהרת נדרים אתא לאפוקי מדרבנן דאמר אזהרת שבועת להבא אתא מלא יחל: **מה שוא לשעבר.** כגון נשבע על דבר שא״א שהכל יודעים שאין שבועה זו כלום: **אף שקר לשעבר.** כגון אכלתי ולא אכלתי והיא לא מיקריא שוא לפי שאין הכל מכירים בה אם אמת אם שקר ועל כרחך שבועת להבא מלא יחל דברו אבל לא תשבעו בשמי לשקר שבועה לשעבר היא וה״ק לא תוציאו שבועה לשקר מפיכם: **כדרב אדא.** כלומר להקים זכור לשמור בקידוש היום דנפקא לן מזכור את יום השבת (שמות כ) זכרהו על היין (פסחים קו.) ואף ע״ג דשאר מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות (קדושין כט.) בזו חייבות דאיתקש לשמור בדיבור אחד כל שישנו בשמירת לאוי שבת ישנו בקידוש והנשים ישנן בשמירה דכל מצות לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא נשים חייבות (שם): ה״ג **אלא כשם שלוקה על שוא כו׳.** להכי קאמר אחת הן לענין מלקות: **כלפי לייא.** כלפי היכן אתה פונה. זו היפוך היא דאילו שקר אשכחן בה לאו שיש בו מעשה כגון לא אוכל ואכל שעבר על שבועתו ע״י מעשה אבל אכלתי ולא אכלתי לאו שאין בו מעשה הוא: **אלא אימא כשם שלוקה על שקר.** בלאו שיש בו מעשה כך לוקה על שוא אע״פ שאין בו מעשה דנ״ל מלא ינקה ה׳ (שמות כ) כדלקמן (דף כא.) ה׳ הוא דלא ינקה אבל ב״ד של מטה מלקין אותו אם התרו בו ומנקין אותו: **פשיטא.** דהא כתיב קרא לא ינקה ה׳: **מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי.** לקמן בשמעתין (כא.) אימא לא ינקה כלל:
קמ״ל

אלא לרבא קשיא. אע״ג דרבא נמי מודה דמתפיס בנדר נדר דמשנה שלימה היא מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני (נזיר כ:) וכן בנדרים קאמר דבקרבן הוי נדר מ״מ פריך לרבא אמאי דמפרש איסר דקרא מתפיס ורבא משני דלא קאי אאיסר דקרא: **דכי** לא נדר. פירש בקונטרס דלא גרסינן כיון דמדרבנן הוא לאסור כי נדר חייל עליה איסור בל יחל דהא א״נ הוי דאורייתא הא אמרינן לקמן (דף כה.) דנדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות מיהו נראה לרבי יצחק דגרסי׳ ליה שפיר אע״ג דאי הוי דאורייתא נמי חייל עליה נדר מ״מ דבר אחר שתולה בו לא איקרי נדר בדבר הנדור כיון דאי לא נדר איכא עליה איסור דאורייתא ועוד דהא דנדרים חלין על דבר מצוה בביטול מצוה איירי כדתנא בפ״ב דנדרים (דף טו.) כיצד אמר קונם שאיני נוטל לולב שאיני מניח תפילין כדמסקינן התם בגמ׳ מכי ידור נדר לה׳ אפי׳ בדבר של שם חייל עליה אבל אם נדר לקיים מצוה כגון שאמר קונם שלא אוכל ביוה״כ או שלא אוכל נבילות וטריפות לא חייל דאין איסור חל על איסור ולהכי איצטריך טעמא דמדרבנן ° ומיהו לר׳ יהודה בן בתירא דאית ליה לקמן בפירקין (דף כ. ושם) דנשבע לקיים את המצוה חייב כ״ש נדרים שחלין לבטל שיחולו לקיים: **קונמות** עובר משום בל יחל. בשבועה נמי עובר משום בל יחל דהכתיב (במדבר ל) או השבע וגו׳ ולא יחל דברו ובפ״ב דנדרים (דף טז:) תניא בהדיא דיש בשבועה בלא יחל והכא ה״ק בקונמות ליכא אלא בל יחל גרידא: **נשים** חייבות בקידוש היום דבר תורה. משמע דקידוש דאורייתא וכן משמע בהדיא בריש מי שמתו (ברכות כ:) ותימה דבריש מסכת נזיר (דף ד.) אמר מיין ושכר יזיר לאסור יין מצוה כיין הרשות ופריך מאי ניהו קידושא ואבדלתא מושבע ועומד מהר סיני הוא ומפ׳ ר״ת בתמיה וכי מושבע ועומד מהר סיני הוא דאיצטריך קרא למעוטי אלמא דמדרבנן הוא דניחותא אין לפרש דאדרבה משום דמושבע ועומד מהר סיני הוא איצטריך קרא לאסור כדמשני התם אלא כי הא דאמר רבא שבועה שאשתה יין ואמר הריני נזיר דאיצטריך קרא דחייל עליה נזירות לפי שהוא מושבע ועומד וי״ל דקידוש ודאי מדאורייתא אבל על היין אינו אלא מדרבנן והדאמר בערבי פסחים (דף קו.) זכרהו על היין אסמכתא בעלמא היא אי נמי אפי׳ הוא דרשה גמורה הא דמברך צריך שיעור היינו מדרבנן: **כל** שישנו בשמירה ישנו בזכירה. איפכא ליכא למימר דלאומרא מקשינן (יבמות ח:) ובסוף פ״ק דקדושין (לה: ושם) דרשינן לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה כו׳ הא דדרשינן לקולא משום דאיפכא לא שייך למידרש דנשי לית להו זקן וכן הדאמר בערכין (דף ג:) גבי הדתניא הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים כו׳ ומסיק והני כהני הואיל ואישתרי כלאים גבייהו לא ליחייבו התם נמי א״א לומר איפכא אבל בפ׳ אלו עוברין (פסחים דף מג: ושם) קשה דמשמע דאי לאו דאיתרבו נשים לאכילת חמץ הוה דרשינן לקולא כל שאינו בקום אכול מצה אינו בבל תאכל חמץ וי״ל דהתם משום דאית (ג) למילף חמשה עשר חמשה עשר מחג הסוכות ומסוכה נשים פטורות כדילפינן בפרק הישן (סוכה כח.) מהאזרח א״נ סברא למדרש קרא מסיפיה לרישיה אבל קשה דלמ״ד (מנחות דף מג.) ציצית מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות לשתרו נשים בכלאים °דכל שאינן בגדילים אינן בבל תלבש שעטנז דהיינו מסיפיה לרישיה וכ״ת הכי נמי אם כן בספ״ק דבילה (דף יד: ושם) גבי משלחין בגדים בין שאינן תפורין בין תפורין ופריך כלאים למאי חזו ° לימא מתני׳ כמ״ד נשים פטורות מן הציצית ומזו לנשים ולמאי דפרישית נמי לאומרא מקשינן תימה דליחייבו בציצית לכולי עלמא (ו):
קמ״ל

עין משפט נר מצוה

א [מיי׳ פ״א מהל׳ נדרים הל׳ ט טוש״ע יו״ד סי׳ רד סעי׳ ב]:
ח ב מיי׳ פ״א מהל׳ שבועות הלכה ג ועיין בכ״מ:
ט ג מיי׳ פ״א מהל׳ נדרים הלכה ה:
י ד מיי׳ פ״א מהל׳ שבועות הלכה ג ועיין בכ״מ:
יא ה מיי׳ פכ״ט מהל׳ שבת עיין בכ״מ הל׳ א ופי״ב מהל׳ ע״ז הלכה ג סמג עשין כט טוש״ע א״ח סי׳ רעא סעיף יב:
יב ו מיי׳ פ״א מהל׳ שבועות הלכה ג:
יג ז מיי׳ שם הל׳ ז:

מוסף רש״י

כל שישנו בשמירה. דלא תעשה מלאכה (ברכות כ:). **ואיתנהו בשמירה.** דתנן (קידושין כט.) כל מצות לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שאין הזמן גרמא נשים חייבות, דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה (שם).

רבינו חננאל

איזהו איסר נדר האמור בתורה הרי עלי שלא לוכל בשר ושלא לשתות יין כיום שמת בו אביו כו׳. ואמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום. מאי טעמא דכתיב איש כי ידור נדר לה׳ מדהוה ליה למכתב כי ידור. וכתיב כי ידור נדר ש״מ דעד שידור בדבר הנדור. ומקשינן כיום שמת בו אביו פשיטא. דאסור לו לוכל בשר ולשתות יין דבהדיא תניא (ברכות יז: מ״ק כג.) כל זמן שמתו מוטל לפניו אסור לוכל בשר ולשתות יין. ופרקינן איידי דבעי למיתנא כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם. דאפילו לא נדר שלא לוכל בשר ושלא לשתות יין אסור הוא דהוא צום השביעי. מהו דתימא כי נדר נמי לא מתפיס בנדר הוא קמ״ל מעיקרא אי הוה אכיל הוה קאי באיסורא דרבנן. השתא איסורא דאורייתא היא משום בל יחל דברו. תנא נמי כיום שמת בו אביו. וקיימא לן כרבא ולא עוד אלא דהא דר׳ יוחנן קאי כוותיה דאמר מבטא לא אוכל לך שבועה איסור לא אוכל לך שבועה: כי אתא רבין אמר ר׳ יוחנן אכלתי ולא אכלתי שוא ואזהרתיה מהכא לא תשא את שם ה׳ אלהיך לשוא. אוכל ולא אוכל שקר ואזהרתיה ולא תשבעו בשמי לשקר. קונמות עובר בבל יחל דברו. ואותבינן עליה והתניא שוא ושקר אחד הוא. מאי לאו מדשוא לשעבר שקר נמי לשעבר. ופריק לא לעולם שוא לשעבר ושקר להבא. והכי קאמר שוא ושקר אחד הוא. כלומר כשם שלוקה על שקר כך לוקה על שוא. ודחי׳ פשיטא בתרוייהו לאו כתיב בהו. ושנינן מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי אימא לא ינקה כלל כלומר שבועת שוא אין לה כפרה כלל. קמ״ל כדאביי דאמר ב״ד של מעלה הוא דאין מנקין אותו אבל ב״ד של מטה מלקין ומנקין אותו. אמר רב אדא בר אהבה נשים חייבות בקדוש היום דבר תורה שנאמר זכור ושמור מי שחייב בשמירה חייב בזכירה. והני נשי הואיל וחייבות בשמירה חייבות נמי בזכירה. ותניא זכור ושמור בדבור אחד נאמרו: **ירושלמי** שוא ושקר בדבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכולה לומר. ולא אוזן יכולה לשמוע. וכן מחלליה מות יומת. וביום השבת שני כבשים. וכן לא תלבש שעטנז. גדילים תעשה לך. וכן ערות אשת אחיך לא תגלה. יבמה יבא עליה. וכן לא תסוב נחלה. וכל בת יורשת נחלה. כל אלה שניהם בדבור אחד נאמרו. וכן הוא אומר אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי. ואומר הלא כה דברי כאש נגו׳

מסורת הש״ס

א) [ר״ה כז.], ב) ברכות כ:, ג) [ברכות שם ע״ש], ד) [לקמן כא.], ה) [ועי׳ תוס׳ למנחות מג. ד״ה וד״ש פוטר], ו) [עי׳ תוס׳ ערכין ג: ד״ה הכל],

תורה אור השלם

1. איש כי יִדֹּר נֶדֶר לַיי׳ או הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר על נַפְשׁוֹ לא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה: במדבר ל ג
2. וְלֹא תִשָּׁבְעוּ בִשְׁמִי לַשָּׁקֶר וְחִלַּלְתָּ אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יי׳: ויקרא יט יב
3. לא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יי׳ אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יי׳ אֵת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא: שמות כ ו
4. זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שמות כ ז
5. שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יי׳ אֱלֹהֶיךָ: דברים ה יא

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ מה שאין הפה יכול לדבר כצ״ל: (ב) רש״י ד״ה ה״ג וכו׳ הוא הא אמרינן: (ג) תוס׳ ד״ה כל וכו׳ דאית לן למילף:

גליון הש״ס

גמ׳ זכור ושמור בדיבור אחד. בילקוט רמז רלה הביא מכילתא דכייל כל דברים שנאמרו בדיבור אחד: תוס׳ ד״ה דכי וכו׳ ומיהו לר׳ יהודה בן בתירא. מבואר דס״ל לר״י ב״ב בנשבע שלא לאכול נבילות חייב וכן משמע מלשון רש״י לעיל דף ד ע״ב ד״ה אינו חייב וכו׳ ותנן לקמן נשבע וכו׳ משמע דמתני׳ זו דנשבע לקיים המצוה בכלל היה ב״ב לקיים מל״ת. אבל התוס׳ לקמן ד״ה לקיים הביאו דמפורש בירושלמי דר״י ב״ב מיירי רק בנשבע לקיים מ״ע ישיבת סוכה וכדומה אבל בנשבע לקיים ל״ת שלא לאכול נבילות מודה ר״י ב״ב דפטור וצ״ע. ונראה דהכי מוכח ב״ב מסוגיא דמכות דף כב. דפרכי׳ וליחשוב נמי שבועה שלא אחרום ומשני מושבע ועומד מהר סיני. ואם איתא דמתני׳ דנשבע לקיים מיירי גם בקיום ל״ת כיון דרבנן פליגי עלה רק מטעם דליתא בלאו והן והא זהו רק לענין קרבן אבל לענין מלקות ל״ל שיהיה איתא בלאו והן כדאיתא במסכתין דף כה ע״ב והא במכות מיירי לענין מלקות. אלא ע״כ דמתני׳ מיירי רק לקיים מ״ע וגזה באמת לרבנן בנשבע לישב בסוכה ועבר דחייב מלקות אבל בלקיים מל״ת אינו נענש כלל לפלוגתא דר״י ב״ב ורבנן אלא דהוי כמו בכל התורה דאמרי׳ אין איסור חל על איסור: ד״ה כל ובו׳ לימא מתני׳ כמ״ד נשים פטורות. קשה לי דלמאי הוצרכו להוכחה זו דאפשר לדחות דרוצה לאפוקי דמתני׳ כב״ע הא יש להוכיח זה מסוגיא דברכות דף יט ע״ב אר״י א״ר המוצא כלאים בבגדו וכו׳. ועיין בתוס׳ שם ד״ה שב ול״ת וכו׳ מה לכהן דלאו שוה בכל. א״כ מוכח דרב ס״ל דנשים אסורים בכלאים דאל״כ גם כלאים הוי אינו שוה בכל והרי רב ס״ל בברכות דף יד ע״ב לא יתחיל ואם התחיל גומר הרי דס״ל דציצית אינו נוהג בלילה ואל״כ נשים פטורות מציצית ואסורות בכלאים: